

<https://doi.org/10.15407/uhj2025.02.209>
УДК 94(477)+(093)“17/18”

ОПИС МАЄТНОСТЕЙ СУЛИМ 1787 р.

Вступна стаття й публікація І. Кондратьєва, С. Шуміло

Мета публікації — запровадження до наукового обігу досі неопублікованого опису маєтностей Сулим 1787 р. **Методологія.** Текст джерела передано за допомогою науково-критичного методу. Також здійснено історіографічний, джерельний, мовознавчий аналіз. **Наукова новизна.** Вперше публікується документ, який містить чимало нових деталей, що суттєво доповнюють історичний контекст життя й побуту козацької старшини доби Гетьманщини. **Висновки.** Рід Сулим один із найбільш досліджених, але попри наявність двох збірок матеріалів, так званих Сулимівського та Мотижинського «архівів», опублікованих О. Лазаревським, ще й зараз можна віднайти унікальні свідчення. Такою знахідкою став опис статків померлого бунчукового товариша Матвія Сулими, зроблений членами дворянської опіки в 1787 р. Тут згадане все рухоме та нерухоме майно, що знаходилося в м. Вороньків і його окрузі тодішнього Київського повіту. Реєстр дає уявлення про різноманітні сфери життя козацької старшини другої половини XVIII ст., містить унікальні подробиці побуту, архітектури, промислів, господарства, розкриваючи в багатьох випадках давніші традиції. Унікальним можна назвати наведений перелік документів фамільного архіву Сулим, а сам опис є оригінальним зразком діловодства кінця XVIII ст.

Ключові слова: Сулими, козацька старшина, опис майна, побут, господарство, сімейний архів, дворянська опіка.

Сучасна історіографія дедалі більше уваги приділяє вивченню історії еліт, рушійної сили історичного процесу. Для Гетьманщини такою елітою стала козацька старшина, представники котрої зберігали історичну пам'ять, були носіями політичних та станових цінностей із часів Речі Посполитої. Вийшовши зі шляхти,

Цитування: Опис маєтностей Сулим 1787 р. (вступна стаття й публікація І. Кондратьєва, С. Шуміло). *Український історичний журнал*. 2025. № 2 (581). С. 209—228. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.02.209>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ISSN 0130-5247. *Український історичний журнал*. 2025. № 2 (581)

роди Александровичів, Бакуринських, Тетерів, Сулим, Яненків та інші дбайливо зберігали сімейні архіви з королівськими привілеями, піклувались про набуття маєтностей і соціального статусу.

Сулими походили з Любецького староства Київського воєводства, можливо, що сюди вони переселилися з Волині [1, с. XVII; 2, с. 417]. Наприкінці XVI ст. у с. Рогоща на Любеччині в Михайла Сулими народився син Іван [3, с. 19—24], який надалі стане «старшим» Війська Запорозького (1633—1635 рр.). На гетьманство його обрали після загибелі Михайла Дорошенка восени 1628 р. [2, с. 417; 4, с. 185—186]. Син Івана Федір подався на службу до Корони [1, с. VII]. Саме він і започаткував переяславську гілку роду, яка володіла тут численними маєтностями [5, с. 11—22]. Вже його син Іван посідав різні уряди в Переяславському полку, згодом став генеральним хорунжим [6, с. 805]. Самійло Іванович Сулима за заповітом матері в 1728 р. отримав села Кальне та Старе Воронківської сотні. Його дружиною була Марія Семенівна Лизогуб, яка після смерті першого чоловіка вступила у шлюб з Миколою Афендиком, воронківським сотником, що тримав цей уряд у першій половині XVIII ст. [6, с. 807].

Матвій Самійлович Сулима був воронківським сотником (1759—1779 рр.), із 1779 р. — бунчуковим товаришем. У 1756 р. за розподілом майна отримав маєток у Воронкові «с дворомъ», а також села Кальне, Гусинець, Старе та ін. Частину маєтностей, зокрема володіння в Переяславі, він уступив родичам. Першою дружиною Матвія стала Олександра Бахчевська, донька протопопа, а по її смерті — Єлизавета Степанівна Томара. Овдовівши, вона побралася з «камергером польской служби» Фадеєм Антоновичем Пашкевичем [6, с. 809].

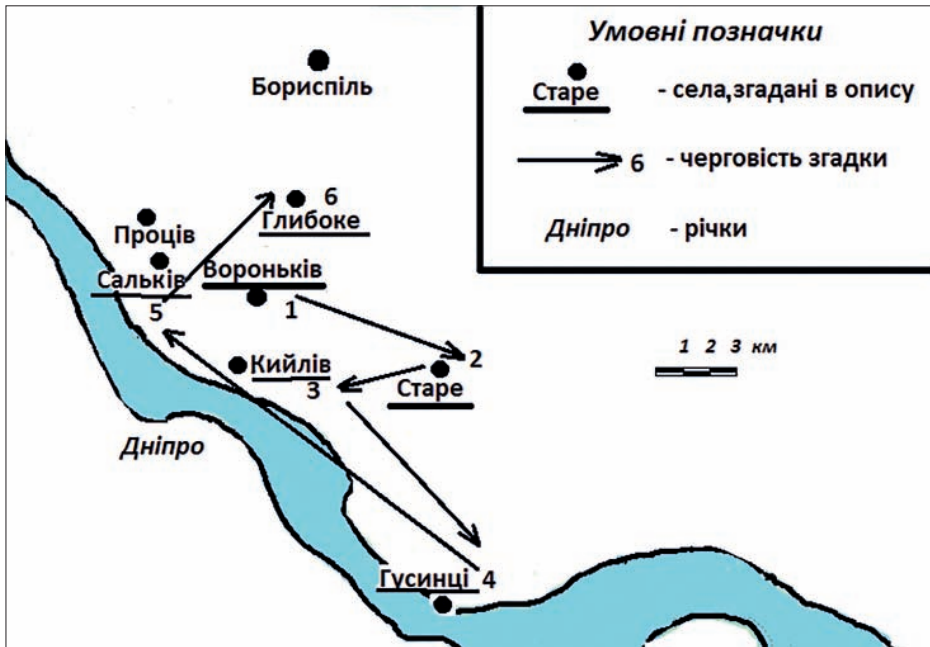
У Матвія Сулими було двоє синів — Іван та Олександр, а також п'ятеро дочок. Старший Іван у 1795 р. згадується як колезький архіваріус, молодший Олександр із 1799 р. був кавалергардом Кавалергардського корпусу, з якого звільнений у чині корнета. Брати володіли селянами у селах Кальному, Воронкові, Гусинцях та ін. [6, с. 815—816].

Наявність неповнолітніх спадкоємців і другий шлюб Є. Томари передбачали призначення державної опіки над маєтностями. Інститут дворянської опіки був запроваджений згідно з «Положенням про губернії» (1775 р.): дворянська опіка створювалась для одного чи кількох повітів, очолювалась повітовим предводителем дворянства, а головною її метою було призначення опікуна, який мав зберегти маєток до настання повноліття малолітніх власників або умов для вступу у володіння [7, с. 4].

За клопотанням Є. Томари опікуном став її другий чоловік Фадей¹, але проти цього виступили інші родичі, насамперед надвірний радник Семен Сулима, який заявив, що вдова такого права не мала, і звинуватив її в переправленні на Правобережжя (у володіння Ф. Пашкевича) частини майна, зокрема коней та волів². Можливо, що закиди С. Сулими мали підстави, адже воли в описі не згадуються.

¹ Державний архів Київської обл. (далі — ДАКО). Ф. 346. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 20.

² Там само. Арк. 41.

Ці події спричинили проведення опису маєтностей Сулим (11 травня 1787 р.). Документ був виявлений у матеріалах «Справи про встановлення опіки над майном спадкоємців бунчукового товариша Сулими» (1794—1884 рр.)³, що зберігається в Державному архіві Київської обл. в матеріалах фонду Київської дворянської опіки. У справі є чимало інших документів, які стосуються різних сфер господарювання (облік прибутків і видатків із маєтностей Сулим, інформація про витрати домотканої тканини та харчів, описи майна за інші роки тощо)⁴.

Оригінальний опис 1787 р. складається з 23 аркушів, документ написаний однією людиною, але є вставки, зроблені іншими почерками, виправлені слова та речення, що свідчить про роботу з текстом членів комісії. Пам'ятка засвідчена оригінальними підписами.

У документі наводиться все рухоме й нерухоме майно, що знаходилося в містечку Вороньків (зараз село Бориспільського р-ну Київської обл., центр Вороньківської територіальної громади), селах Старе та Кальне (суч. с. Кийлів), що входять до Вороньківської громади, с. Гусинці (знаходилося на березі Дніпра, тепер затоплене, згадкою про нього залишилось однойменне урочище), с. Сальків — зараз частина села Процева, та с. Глибоке — тепер у складі Бориспільської територіальної громади (див. іл.).

Опис майна дає нам уявлення про різні аспекти життя козацької старшини другої половини XVIII ст.: побут, художні смаки, фамільний архів, господарство, промисли, архітектуру. Члени комісії описували те, що бачили. Ця обставина по-

³ Там само.

⁴ За надані консультації автори щиро вдячні І. Кривошеї, О. Сокирку, С. Шаменкову.

роджує цікаві «переходи», коли після даху будинку у Воронькові йде згадка про ікону Христа, а потім меблі — столи, стільці. У с. Старе, де був новий маєток, ревізори спочатку згадали стільці з подушками для сидіння, за ними Псалтир та Акафіст, кахляну піч і шафу, а вже далі пішов підрахунок фарфорових чашок.

Старий маєток М. Сулими у Воронькові на час складання опису використовувався не для постійного проживання, а як центр промислів. Там був «двор» з «огородом» та садочком, оточений частоколом, але деякі ділянки огорожі ревізори називали «забором» і «плетенем». Посеред двору були дві старі житлові «избы». Перша — помешкання господаря, з двома кімнатами («о двухъ покаяхъ»), господарською кімнатою («сенми») та коморою. В будинку була дощата підлога, шість вікон і троє дверей, дах укритий частково дранкою, частково соломою. Опалювала приміщення «печь варыстая [...] с грубою кахель блакытнихъ». На ній також готували їжу. Другий будинок складався з п'яти кімнат («о пяти покаяхъ трехъ сеняхъ»), але був порожнім. Поряд дві хати для слуг («людскихъ две избы»), в одній із них готували їжу, в іншій стояв ткацький верстат, на якому виготовляли скатертини: «верстать ткацкаю з скатертяною — наложеною работою», та коморою із запасами продовольства. Також у маєтку була льодовня — «набита лѣдом полная», погріб «для варева» (так називали квашення), стайня, комора, сарай для саней, колодязь, чотири вітряних млини й винокурня. До вороньківської маєтності належав сад «разного родючого дерева», великі дубовий і сосновий ліси та кілька менших гаїв. Серед майна згадані сінокоси, орні поля, «подданныческихъ хатъ сорокъ тры» — селяни були зобов'язані відробляти певну кількість днів на господаря. Також Сулимам належали й кілька лісів біля села Старого, у самому цьому селі вони володіли 94 хатами.

У с. Старе Сулими збудували новий будинок («домъ деревянной новой») на чотири кімнати і два передпокої. Він мав солом'яний дах. Садибу оточував тин, а навколо будинку був садочок «разного дерева родючого». Опалювали будівлю три пічки, з яких дві кахляні, а одна — «цегляна». Поряд дерев'яна комора — «амбаръ деревяной о трехъ закремахъ» та «возовня» для гужового транспорту. Як і у Воронькові, у с. Старе була льодовня («ледовка рубленая покрыта соломою набита лдомъ»), а також клуня й кілька сараїв.

Із меблів у «покаях» М. Сулими у Воронькові було два столи, дев'ять стільців, два ослони, невелике дзеркало в дерев'яній рамі та скриня для одягу. Згадана в описі й ширма з «клеїонкы зеліоной в восьмы зъ гибыхъ». Ліжко було «дерева простого», з однією периною, «наволочкамы» та п'ятьма невеликими подушками («неболшихъ перья драгого»).

Меблі в центральній кімнаті маєтку у с. Старе склалися з бюро чи секретеру («кабинетъ дерева грушевого о четырехъ шухляткахъ»), двох столів — прямокутного і круглого, канапи, обтягнутої шкірою, дерев'яної шафи («шкафа деревянная маліованая темнопалевою фарбою») та тридцяти шести стільців, з яких чотирнадцять були з м'якими подушками. Для опалення кабінету використовували кахляну піч («печь зъ зеленихъ зрацовъ»). Також у восьми скринях («сундуках») зберігалися різноманітні речі: пряжа, полотна, скатертини,

одяг, хутро, подушки. Для дрібних речей у будинку було ще шість невеликих дерев'яних ящиків і «замковъ меды жолтой кабынетныхъ восѣмъ паръ».

Опис містить відомості про релігійні потреби та художні смаки господарів. У центральних «покояхъ» у Воронькові була ікона Христа («Спасытеля на доскъ простого дерева»). А от у с. Старе, в новій садибі, у головній кімнаті ревізори нарахували сім ікон. Перша — «ахтирская» Богоматір, цікава тим, що була «с вырезью» — місцем, куди можна вставити іншу ікону (така традиція характерна для старообрядництва). Другий образ — великомученика Феодора Тирона. Обидві ікони з позолотою. Третій — Богоматір «на простомъ дереве». Четверта та п'ята ікони — із зображеннями апостола Матвія та матері Іоанна Хрестителя праведної Єлисавети. На решті образів зображені святитель Димитрій Ростовський, великомучениця Варвара (ця ікона була на полотні) та великомученик Георгій (на папері під склом). Поряд у рамці паперовий місяцеслов, зображення монастиря Хіландар на Афоні в дерев'яній рамці, портрет «на холстѣ» великого князя Павла Петровича. Було ще два малюнки на папері під склом і дзеркало, а також «патрет на холсте степана томары» (тестя Матвія Сулими). Друковані видання представлені Псалтирем та Акафістом. У Вороньківському маєтку були килими червоного, чорного, білого кольорів.

У с. Старе господарі мали доволі посуду: фарфорові чаші з чайником, цукерниця, фаянсовий молочник, таці, срібні чарки й ножі, навіть полоскальна фаянсова чаша. Освітлювали кімнату три мідних ліхтарів.

Окремо описали олов'яний посуд (судячи з черговості опису, зберігався він уже не в кабінеті): 42 тарілки, 7 чашок «скрышкамы» та 1 без кришки. Частина столового начиння була з кераміки, але складається враження, що ревізори його просто оминали увагою. У фарбованій у вишневий колір дерев'яній шафі зберігалися 6 кришталевих графінів («фруштальныхъ графинов шесть») та стільки ж склянок. Полюбляли Сулими й каву, про що свідчить наявність мідного кавника («кофейникъ медной красной старой»).

У Вороньківському будинку ревізори згадали про наявність двох невеликих та одного великого мідного чайників, «кофейныка», двох мідних горщиків, «кувшина», шістьох каструль, казана, а також «чашекъ фарфурныхъ» й іншого посуду: двох чашок і «блюдь», шести тарілок та ін. Згадано і срібне столове приладдя: десять ложок, велика ложка з дерев'яною ручкою та дві чайних. Щось просто зважили, зокрема «посуды оловяной и в употребленіе годной адынь пудъ и двадцать семь фунтъ». Чимало предметів були непридатними для використання й позначалися як «лом».

Міститься в описі кілька згадок про одяг. У Вороньківцях у скрині зберігалося жіноче плаття, а у с. Старе — «кафтаны» із вовняної тканини, підшитий шовком («кафтаны немецкой блакитного пысу подшиты миніонимъ блакитнымъ гранытуром»).

Тримали Сулими у своїх будинках зброю. Так, у с. Старе зберігалися п'ять рушниць («ружей гвинтовокъ старыхъ») та шість пістолів («разной работы»), патронташ («ладунка»), великий кинджал («большой турецкой»), дві «мало-

російських» шаблі та «велькороссийская» шпага. Ревізори також згадали про 2 пуди селітри. А от у Вороньківському маєтку була лише одна рушниця («левер»). Серед мисливського реманенту — «труба охотничая деревяная адна». На думку музикознавця й історика музики І. Кузьмінського⁵, це ледь не єдина згадка хоч якогось музичного інструменту у садибах козацької старшини XVIII ст.

У Воронькові у стайні утримували двох їздових коней, яких могли запрягати або у дροжки, або ж у чотириколісний фаєтон. Поряд у сараї зберігалися зимові сани та віз. В описі майна натрапляємо на згадки про численні предмети зброї, як упряжної, так і верхової. У с. Старе «транспортний парк» Сулим був представлений чотиримісною коляскою, дροжками, «тараданкою», трьома саньми та верхом для кибитки. Згадали ревізори й «московское» сідло.

Знаходимо в описі докладні відомості про промисли та сільське господарство. В маєтку у Воронькові виготовляли килими — ревізори зафіксували процес виробництва: «на верстатѣ в работѣ». Також у маєтку зберігалися коров'ячі та овечі шкіри, а серед усіх підданих Сулим у Воронькові на прізвище згаданий лише «скотуарыус» Миронов, що, вочевидь, свідчить про важливість його ремесла для господарства.

Свою роль відіграло й виробництво горілки: в документі згадано перегінний куб — алембик із шоломом («ленбыкъ съ шапкою адынѣ») та чотири труби до нього. Винокурня була «о четырехъ котлах», при ній тримали свиней і поросят. У Воронькові в будинку господаря в «чуланѣ» зберігалися запаси алкоголю: дві бочки сивухи, «в коих меры шестьдесятъ ведер казенныхъ» та ін. Займалися бджільництвом, про що свідчили діжки для меду та запаси воску. Виробляли в господарстві сукна з вовни й конопель. У маєтку було чотири вітряки, в тому числі суконні. Зберігалися й запчастини до них — залізні «веретена», «сталныця и шестерыкъ до мелныцы ветреной годной». Ще один вітряний млин був у с. Старе («об одномъ мучномъ колѣ»). Там була й пасіка на «сто пятьдесятъ пней».

На відміну від Воронькова, який став центром мануфактурного виробництва, с. Старе було осередком тваринництва, насамперед конярства. А ось у с. Кальне, що знаходилося неподалік від Дніпра, ловили та в'ялили рибу.

Унікальним можемо вважати фрагмент, в якому ревізори описали папери з родинного архіву Сулим. І хоча прямої вказівки на це немає, припускаємо, що зберігався він у с. Старе. Вказано назви та коротко описано 26 актів, утім повних текстів не наведено. Зазначимо, що численні родинні документи стали основою для двох збірок, виданих О. Лазаревським [1, 8], але більшість зі згаданих в описі 1787 р. вочевидь істориком були невідомими.

Першим ревізори занотували привілей короля Яна Казимира, наданий 30 травня 1661 р. на шляхетство Федорові Сулимі⁶. Відомо, що ще 16 червня 1659 р. він уступив «уродожному» Павлу Тетері села Йолча та Березки (на правому березі колишнього Любецько-Лоевського староства), отримавши на це

⁵ 17 травня 2023 р. під час виконання бойового завдання біля с. Діброва на Луганщині військовослужбовець 67-ї окремої механізованої бригади ЗС України Іван Кузьмінський загинув.

⁶ ДАКО. Ф. 346. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 63—64 зв.

королівський дозвіл [9, с. 808]. Обидва села сам Ф. Сулима отримав від короля лише 30 травня 1659 р.⁷ В описі архіву 1787 р. зазначено, що грамота від 30 травня 1661 р. написана «на паргаментъ»⁸, що може свідчити або про оригінальність документа, або ж про давність копії. У збірці О. Лазаревського «Сулимовский архив» цього акта немає, але дослідник навів три привілеї, що були видані влітку 1661 р. на володіння Сулимами майном у Димері й Козарах [1, с. 16—18].

Також в описі 1787 р. згадано копію пожалування московських царів Івана та Петра Олексійовичів 1690 р. Сулимам на переяславські володіння. Грамота засвідчена Баришівською сотенною канцелярією. Зберігалися у Сулим і гетьманські універсали на маєтності: І. Мазепи 1689 р. та підтверджувальний І. Скоропадського 1717 р. Інтерес викликає згаданий опис майна, зроблений «по смерті генерального хоружого» Івана Сулими в 1756 р. Стараннями О. Лазаревського було опубліковано два документи, дотичних до цього опису й теж датованих 1756 р. — розподіл маєтків І. Сулими між його спадкоємцями [1, с. 16—18] та «уступная записъ» полковнику Семену Сулимі від сотника Матвія Сулими на «пляцы» в Переяславі [8, с. 86]. В архіві також зберігалися вісім різноманітних виписів із ратушних та магістратських книг, різних судів і полкової переяславської канцелярії, а ще шість купчих записів. Про розподіл майна нащадками свідчить наявність трьох «заменочних» листів та чотирьох «раздѣлочных», за якими Сулими обмінювались маєтностями чи ділили їх.

* * *

Отже виявлений реєстр майна померлого бунчукового товариша Матвія Сулими був складений членами дворянської опіки в 1787 р. з огляду на велику кількість спадкоємців і спроби вдови небіжчика Єлизавети Томари переписати статки на свого другого чоловіка Ф. Пашкевича. Документ містить докладні переліки посуду, меблів, одягу, зброї, транспортних засобів, знарядь праці, і засвідчує перетворення маєтностей Сулим на осередок мануфактурного та сільськогосподарського виробництва, адже власники мали свою винокурню, займалися млинарством, бджільництвом, конярством, рибальством — вочевидь, з орієнтацією на ринок.

Цікавий зразок діловодства кінця XVIII ст., опис має певні мовні особливості (паралельне використання російських й українських слів; наприклад, на початку всі будинки називаються «іздами», а вже наприкінці — «хатами»), згадує характерні для російського православ'я ікони, портрет великого князя Павла Петровича, зброю російського походження.

Унікальним можна назвати наведений перелік з описами 26 актів фамільного архіву Сулим, більшість з яких ніколи не потрапляли в поле зору дослідників. Серед іншого тут згадані раніше невідомі королівське пожалування та гетьманські універсали.

⁷ Центральний державний історичний архів України, м. Київ. КМФ-36. Оп. 1. Спр. 220. Арк. 75—76.

⁸ ДАКО. Ф. 346. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 63.

Публікований текст розширює наші уявлення про різноманітні аспекти життя козацької старшини, а інформація, яку він містить, буде цікавою археографам, історикам Гетьманщини, дослідникам соціально-політичної історії, мануфактурного виробництва, зброї, одягу, побуту, архітектури, релігії тощо.

* * *

Документ відтворюється зі збереженням орфографії й пунктуації. Під час підготовки до друку зроблено лише деякі незначні зміни. Наприклад, в оригіналі одні й ті самі слова написані то через -и-, то через -ы-, тому маємо два варіанти прізвища: «Сулима», «Сулыма». Подібна ситуація з -е- та -ѣ-. Скажімо, «лес» і «лѣс» — у таких випадках збережене оригінальне написання (характерно, що плутанини між -ѣ- та -и- практично не трапляється). Примітно, що літера -й- передається як -ы-, але з галочкою вгорі, вочевидь писар не розрізняв на слух звуки -і-, -и-. Під час підготовки документа -ы- збережена там, де вона позначала звук [и], але -ы- з галочкою замінена на звичайну букву -й-. Відтворене оригінальне використання великої та малої літер у власних назвах. Вживання -ѣ- уніфіковане.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Lazarevskij, A. Sulimovskij arkhiv: Familnye bumagi Sulim, Skorup i Vojtsekhovichej XVII—XVIII vv. Kiev, 1884 [in Russian].
[Лазаревский, А. Сулимовский архив: Семейные бумаги Сулим, Скоруп и Войцеховичей XVII—XVIII вв. Киев: Типография К.Н. Милевского, 1884. XXII с. + 316 с.].
2. Shcherbak, V. Ivan Sulyma. *Istoriia Ukrainy v osobakh: Davnoruska derzhava. Lytovsko-polska doba*. Kyiv, 2012. 417–422 [in Ukrainian].
[Щербак В. Іван Сулима. *Історія України в особах: Давньоруська держава. Литовсько-польська доба*. Кер. авт. кол. О.В. Русина. Київ: Україна, 2012. С. 417—422].
3. Kondratiev, I.V. Batkivshchyna Ivana Sulymy selo Rohoshcha. *Hileia*. Kyiv, 2012. 66: 19–24 [in Ukrainian].
[Кондратьев І.В. Батьківщина Івана Сулими село Рогоща. *Гілея*. Вип. 66. Київ, 2012. С. 19—24].
4. Shcherbak, V. Sotsialnyi portret kozatskoi verkhivky druhoi polovyny XVI — pershoi polovyny XVII st. “*Istynu vstanovliuie sud istorii*”: *Zbirnyk na poshanu Fedora Pavlovycha Shevchenka*. Kyiv, 2004. 2: 183–193 [in Ukrainian].
[Щербак В. Соціальний портрет козацької верхівки другої половини XVI — першої половини XVII ст. “*Істину встановлює суд історії*”: *Збірник на пошану Федора Павловича Шевченка*. Т. 2: Наукові студії. Київ, 2004. С. 183—193].
5. Boiko, I. Sulymy na Pereiaslavshchyni v kintsi XVII ta pochatku XVIII st. *Istoryko-beohrafichnyi zbirnyk*. Kyiv, 1928. 2: 11–22 [in Ukrainian].
[Бойко І. Сулими на Переяславщині в кінці XVII та початку XVIII ст. *Історико-географічний збірник*. Кн. 2. Київ: Друкарня УАН, 1928. С. 11—22].
6. Modzalevskij, V.L. Malorossiiskij rodoslovnik. T. 4. Kiev, 1914 [in Russian].
[Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. Т. 4 (П—С). Киев: Типо-литография С.В. Кульженко, 1914. 832 с. + 26 с.].
7. Опека. *Entsiklopedicheskij slovar Brokgauza i Efrona*: V 86 t. (82 t. i 4 dop.). T. XXII. Saint Petersburg, 1897 [in Russian].

- [Опека. *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*: В 86 т. (82 т. и 4 доп.). Т. XXII. Санкт-Петербург: Типо-литография И.А. Ефрона, 1897. 480 с.].
8. Lazarevskij, A. Motyzhenskij arkhiv: Akty Pereyaslavskogo polka XVII—XVIII vv. Kiev, 1890 [in Russian].
[Лазаревский, А. Мотыженский архив: Акты Переяславского полка XVII—XVIII вв. Киев: Типография К.Н. Милевского, 1890. 223+XVIII с.].
 9. Ruska (Volynska) metryka. Rehesty dokumentiv Koronnoi kantseliarii dlia ukrainskykh zemel (Volynske, Kyivske, Bratslavske, Chernihivske voievodstva) 1569—1673. Kyiv, 2002 [in Ukrainian].
[Руська (Волинська) метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства) 1569—1673. Упорядн.: Г. Боряк, Г. Вайс, К. Вислобоков, Л. Демченко, П.-К. Грімстад, В. Кравченко, В. Страшко, Н. Яковенко. Київ, 2002. 984 с.].

Надійшла / Received 27.01.2025

Igor KONDRATYEV

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин,
Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)
kondratt1972@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0696-2254>

Svitlana SHUMILO

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин,
Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна);
запрошена професорка Сієнського університету для іноземців (Сієна, Італія)
shumilosm@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2633-284X>

Ihor KONDRATIEV

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History), Professor,
Professor at the World History and International Relations Department,
T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium" (Chernihiv, Ukraine)
kondratt1972@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0696-2254>

Svitlana SHUMILO

Candidate of Philological Sciences (Ph. D. in Philology),
Docent at the World History and International Relations Department,
T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium" (Chernihiv, Ukraine);
Visiting Professor of Università per stranieri di Siena (Siena, Italia)
shumilosm@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2633-284X>

* * *

1787 р., травня 11 [містечко Вороньків, села Старе, Кийлів, Гусинці, Сальків, Глибоке]. — Опис рухомого й нерухомого майна, що залишилося по смерті бунчукового товариша Матвія Сулими

56 Опысь

Оставшемуся по смертѣ бунчукового товарища
Матвея Сулимы движимому и недвижимому
Именіе состоящему киевского уѣзда в ме-
стечкѣ Воронковѣ¹ в селах Старом² (,) Калномъ³ (,) Гусиницах⁴ (,) Салковѣ⁵ (,) и Глибокомъ⁶ учінена
мая ес 11 дня 1787 года

В МЕСТЕЧКИ ВОРОНКОВѢ

дворъ с огородомъ садомъ разного родючого дерева огорожень // честоколомъ частію забором а частію и плетнемъ, внутрѣ коего // жилие старые деревянные о двухъ покаяхъ избы з шестью окош- // камы старыми тремъя двермы полом дощатым пры оныхъ // сенмы и ганкамы, покрыты дранье ветхое, а часть и соло- // мое, въ оныхъ покаяхъ въ первомъ // икона спасителя на доскѣ простого дере- ва // столовъ небольшихъ дерева соснового два // стуловъ деревянныхъ девять, — // ослоновъ деревяныхъ два // шырма клеіонки зеліоной в восмы зъ гибяхъ — // зеркало небольшое четвертковое белого стекла, з рямкамы ста- // рымы простого дерева, // погребецъ⁷ деревяной стремя белого стекла штофамы — // окованой желѣзомъ белымъ. // сундукъ небольшой деревяной простой работы с платемъ // нужнымъ женскимъ окованной желѣзомъ. // чайниковъ желтой меди, средствен- ной адынь — меди // красной болшой адынь, средственныхъ два; // кофейныкъ небольшой адиынь, — чашекъ фарфур- // ныхъ четыре пары // горщиковъ медныхъ небольшихъ два; — // **56 зв.** кушинъ меды турецкой средственной ис- порченной адынь // печь варыстая простая с грубою кахель блакытнихъ, — // коструль шесть с коыхъ средственныхъ две, а четыре ма- // ленкыхъ с тремя крышкамы // казанъ медной в пятнадцать фунтъ адынь; // посуды оловяной и в употребленіе годной адынь пудъ // и двадцать семь фунтъ; в коемъ чыслѣ чашекъ двѣ, // блюдь шесть тарелокъ двадцать девять, лому — // тридцать фунтъ; // ложекъ сребренныхъ столовыхъ десять; — // роздаточна з деревяною с ручкою адна; // чайныхъ двѣ, оное серебро пробы двенадцатой; в коыхъ // весу два фун- та. // Кровать дерева простого адна перинъ зъ сеченого // пера з наволочкамы пестри затрапезныхъ две, // Подушекъ небольшихъ перья драного пять; — // В чуланѣ: две бочки сивухи в коихъ меры шесть // десять ведер казенныхъ // Дру- гой дом деревянной о пяти покаяхъ трехъ сеняхъ // Старой без («з» виносна) крыши окошекъ дверей печей и другихъ уборові // с небольшое въверху оныхъ гор- ницею впускъ; // напротивъ первыхъ избъ, людскихъ две избы, с коихъ // в одной верстать ткацкаю з скатертяною — // наложеною работою, и печь є варыстая: // в другой печь варыстая, в сихъ избахъ окошки // простие старье покрыты оные по- ловина вет- // хое дранье а другие соломою; // амбаръ деревяной рубленой о трехъ

входящихъ дверяхъ // с коих в 1-омъ выходѣ два закрама в онихъ ржи // немолотой пять четвертей с половиною, муки // ржаной десять четвертей, гречки полторы четверти, // **57** пшеницы четыре четверти; проса двѣ четверты // с половиною, солоду ячного пять четвертей; // мешковъ къ усыпу пашни годныхъ пятнадцать — // рядень десять, бочекъ къ усыпу болшихъ восьми — // четверыковъ деревянныхъ два; полчетверыковъ три; // мерокъ две; ночовъ тры; решетъ кожанихъ // четыре; подсытковъ⁸ лычинныхъ три; — // сытъ волосяныхъ двое; // въ второмъ и третьемъ; бочекъ къ налыву горѣлки // и прочаго пятнадцать; бариль шесть;

Ліодовня набита ліодомъ полная; // в погребѣ для варева семь бочекъ; дежокъ // средственныхъ четыре; маленькихъ три; с небольшимъ // количествомъ варева лыповихъ медовыхъ порожъ // ныхъ тры; бочонковъ маленькихъ тры // кылымовъ четыре: с коихъ одинъ на Красномъ полу // новый, другой на черномъ, третьей на беломъ = // старие, а четвертой белы навестатъ в работѣ; // медныхъ кандѣскъ⁹ двѣ; левер¹⁰ адинъ; — // воску семнадцать фунтъ; шкуры яловыхъ // большихъ пятнадцать; средственныхъ двенад- // цять; овчихъ болшихъ и малыхъ двадцать // две; // хамутовъ ременныхъ наборныхъ з бляхами шесть, — // простыхъ лейцов¹¹ ременныхъ две; // кантаровъ¹² ременныхъ шесть; веретень мелни- // чныхъ железныхъ двое; сталныця и шесте- // рыкъ до мелницы ветреной годной; // трыноговъ жѣлѣзныхъ кострульных два; — // топоръ железной для оправки дерева адынъ; — // **57 зв.** крюковъ железныхъ для тягания льду два; // плѣшенъ жѣлѣзныхъ двѣ; копаныця жѣлѣзная одна; // сапъ жѣлѣзныхъ четыре; коса для коше- нья травы // одна; лыхтарей стенихъ медныхъ тры; с коихъ // два небольшихъ; // свердель большой железной адынъ; казанъ медной // новой; полтора пуда^А; четыре трубы — // ленбыкъ¹³ съ шапкою¹⁴ адынъ; трубъ старыхъ — // четыре; безмѣнъ медной желтой адынъ — // вовны яровой¹⁵ два мешка; воску печабы- // того¹⁶ два пуда; сукна валеного про- // стого пятьдесятъ локоть; сукна неваленое // простого семдесятъ четыре локоть; вовны // яричей трыдцать пять рунъ; конопель // семдесятъ повѣсомъ;

Конюшня деревянная рубленая покрыта очеретомъ въ оной // лошадей ежалыхъ две; с коихъ первое белое, а другое // гнѣдое росту средственного старие; // дрожки¹⁷ с крышкою обшитаю около черною а съ серіодки // красною ко- жею, на онихъ колеса окованные; // Станъ колесъ новыхъ каретныхъ; // Фастонъ четвероколенной зеленымъ сукномъ с сере- // дины выбыть, съ оковкою; къ упо- треблению годной;

Комора старая рубленая покрыта соломой // На помостъ деревянномъ по- рожня; // Сарай маленькой покрытъ соломой а оплетенъ // лозою, въ одномъ сани болшие, окованные // железомъ и выбиты съ середины кожею; // возъ ста- рой простой людской адынъ; // **58** Колодязь деревянной водопойной адынъ;

Пры воронковскомъ домѣ мелницъ вѣтренихъ четыре // Со всѣмъ к онымъ приборамъ // Вынокурня о четырехъ котлахъ, со всею к онымъ при- // надлежащей посудой; // при оной винокурне свиней шестдесятъ; поросять // двадцать;

^А Дописано нерозбірливо іншим почерком, можливо, «одинъ».

Къ воронкову принадлежащих угодій, садъ разного родючого // дерева прозиваемий романовскім, при ономъ лесъ бере- // зовий на строение годной небольшой; // 2-и лесъ дубовой на строение годный съ березовою зарослю // и родючими деревьями разными, пры коемъ лѣсе левада // сѣнокосная на пять сотъ копень, // третий лесъ сосновой на строение годное прозываю // щийся рустаковский; // пры речки Каранѣ¹⁸ остров с разным деревом на стро- // ение годным; // лесъ ольхового березового дубового и лозового дерева небольшой // в воронковѣ, пустых пляцов¹⁹ два а один заселен скотуарысом²⁰ // Мыроновымъ^В поле пахатного для дому воронковского употребля- // емаго шестдесятъ адинъ день, с коихъ в зареве // ржою пшеницею ы овсомъ тридцать шесть дней²¹, // в воронкове подданныческих хатъ сорокъ тры // пахатного поля под мужиками двѣ стѣ пятьдесятъ семь дней // лесов на дрова годных четыре

58 зв. В СЕЛѢ СТАРОМЪ

дворъ зъ садомъ разного дерева родючого, огороженъ — // въкругъ плетенемъ вьнутрѣ коего, // домъ деревянной новой въ ономъ четыре покоя з двумя // сенъми покрытъ соломою, въ первомъ покою семь — // иконъ: деревяних, пер- // вая ахтирская Богоматерь // с вырезью²², вторая великомученика феодора Ти- // рона // вырещью, обѣ с позолоткою, третья Богоматерь // на простомъ дереве; // четвертая святыхъ апостола // матвѣя и елысаветы на кипарисном бляте²³, — // пятая святого дымитрия Ростовского маленькая // на простом дереве; // шестая великомученицы варвары на полотнѣ, — // в рямахъ деревянихъ; // седьмая свя- // того великомученика георгия под стеклом // на бумагѣ небольшая; // мѣсяцословъ бумажной годовой в рямахъ; // изображение монастыря хыландаря²⁴ бумажное в рамке // деревянное; // портрет на холстѣ великого князя павла пе- // тровича; // картинокъ бумажныхъ под стеклом две; // зеркало стекла белого в рямахъ деревяныхъ одно; чвертковое^С // кабинетъ дерева грушевого о четырехъ шух- // ляткахъ // столыковъ дерева грушевого два; с коихъ адинъ // четвероугольной, а другой круглой; // столъ болшой четвероугольной деревянной, Работы // простой о четырехъ ножкахъ, // канапе дубовое кожею обшитое на пяты — // ножках; // стуловъ дерева простого тридцать шесть с коихъ // четырнадцать с подушечками пестровыми // 59 псалтирь старая чвертковая, // акафистнихъ великомученицы варвары вычвертку // печь зъ зеленихъ зрацовъ; // шкафа деревянная маліованая темнопале — // вою фарбою; // чашекъ фарфурнихъ четыре пари; // чайник фарфурный небольшой; // чашка болшая фарфурна; // сахарница без крышки; фар- // фурния // чашка полоскательная фаянсовая; // молошныкъ фаянсовой адынь; // подносовъ пять, адин желтой меды а четыре // лаковыхъ; // Чарокъ серебряныхъ старой работы с ушками — // шесть; // Ножовъ серебряныхъ авшкурской²⁵ работы дюжина, // лыхтарей желтой меды тры; // весы медние маленькие ветхые с чверкамы²⁶ // во второй горныци печь зеленихъ зразцовъ, — // столов деревянихъ простой работы два, // в третьей столъ простой работы адынь; // ослоновъ дерева

^В Уписано іншим почерком між рядками.

^С Іншим почерком.

простого тры; // в четвертомъ печь варыстая и пры оной // кухня кырпычная; // в кладовой сундукъ окованой железом обма- // ліованъ фарбою темнозеле-ною без замка, оный накладенъ // разныхъ цветовъ вовняной пряжи; каверной // работы полной; // **59 зв.** другой сундук старой простой въ ономъ холста // простого малыхъ сувоевъ сорокъ, въ однихъ меры // воѣмъ сотъ аршинъ; // тре-тий сундук новой безоковий порожней; // скатертей простыхъ пять; // скатерть шліонской²⁷ работы адна; // салфетъ шліонскихъ двенадцать, // простыхъ двенад-цать; // кафтанъ немецкой блакитного плысу²⁸ подшитъ // миніонимъ блакитним гранытуром²⁹; // четвертый сундук старой неокованой с разными // небольшими хутранимы кусками, // пятой сундукъ новой неокованой маленькой порожней // шестой сундукъ старой окованной простымъ желѣ // зомъ порожней; // подушокъ средственнихъ перья сечыного двѣ, // седмой сундукъ старой окованной порожней, // восмой сундукъ окованной небольшой обмаліованъ фар- // бою зеліоною по-рожней; // мотков кужылной работы³⁰ сто пятьдесятъ,

ПОСУДЫ ОЛОВЯНОЙ

тарелокъ сорок двѣ // чашокъ скрышкамы средственныхъ семь // чашка без крышки одна // - ^D каменной простой посуды полсервиза // шкафъ деревяной простой работы обмаліованъ // вышневою фарбою, в ономъ фруштальныхъ гра // финовъ шесть; // стакановъ шесть; // **60** ружжей гвинтовокъ старыхъ пять; // пестолетовъ разной работы шесть; // ладунка³¹ лосыная белая адна; // Кынжалъ большой турецкой съ сребраною оправою адынь, // шабля малороссійская под оправою сребраною — // С позолоткою съ золотымъ темлякомъ; // шпага велькороссійская съ золотимъ темлякомъ, // шабля малороссійская съ оправою медною желтою, // рожъ маленькихъ лошадейныхъ чыненныхъ черныхъ // шесть; // красныхъ две; // кофейникъ медной красной старой адынь; // замковъ меды жолтой кабынетныхъ воѣмъ паръ, // ящичковъ деревяныхъ неболшихъ шесть, // селитры два пуда; // стекла простого зеленого пять бутыль; // патрет на хол-сте степана томары; // амбаръ деревяной о трехъ закремахъ деревяныхъ же // въ немъ пшенищѣ ярой воѣмъ четвертей, // проса шесть четвертей; // семья четыре четвертѣ; // овса десять четвертей; // бочекъ старыхъ къ усыпу³² десять; // четве-рик адынь; // полчетверыкъ адынь; // чвертка адна; // труба охотничая деревяная адна; // пряжи суконной воѣмъдесять клубковъ — // шкуръ овечихъ вычиненыхъ двадцать — // воѣмъ. // **60 зв.** шкуръ болшихъ яловычихъ семь; вычиненыхъ ^E // седло старое московское одно; // возовня рублена старая покрыта соломой въ ней // коляска четвероместная обшита кожею — // юхтовою, въбыта въ срединѣ красною байкою — // к употреблению годная; // дрожки небольшие старие, // кожъ овчыннихъ нечыненихъ зѣ палихъ овецъ // сто тры; // лошадейныхъ шкуръ десять, // шкуръ воловычихъ нечиненыхъ болшихъ двадцать // двѣ; // телячихъ две; // уздѣ ременныхъ старыхъ четыре, // лѣецъ тры; // тараданка³³ старая адна; // са-ней простихъ болшихъ трое; // поклеть старой на кибитку адынь; // ледовка ру-

^D Прочерк.

^E Инымъ почеркомъ.

бленая покрита соломною набыта // лдомъ; // бочка къ налыву адна; // кандѣйка³⁴ медная старая адна, // косокъ³⁵ сталныхъ охотничьихъ двѣ, // Каплан охотничей один; // Дежокъ же къ склаже сыра четыре // Лыповыхъ для меду тры; // колод дерева соснового сорок двѣ; // два сарая дерева отделаного къ строению годного осинового; // клуня оплетена лозою, покрита соломною — // з двома двермы, пры ней жита скирда немоло- // ченого одна, // пшеницы ярой полскирды: // **61** Гречкы скирда адна; // Проса немолоченого стожокъ; // сараевъ оплетенихъ и соломною покрытыхъ // старыхъ шесть; // свиней большихъ и мелкихъ двенадцать; // каменей мыловыхъ большихъ два; // козь старыхъ двадцать две; // барановъ шесть // коровъ мастю гнѣдыхъ две;

Лошадѣй; // Кабыла гнѣдая адна // Кабыла буланая фостъ и грива -----^F черние // адна; // Кобыла светлорижая грива на леву сторону адна // Кобыла светло рыжая жъ грива направо адна, // Кобыла гнѣдая грива на право черная адна, // Кобыла гнѣдая грива черная на право; одна^G // Кобыла гнѣдая грива черная направо; на лбу белое // пятно; // Кобыла масловатая грива на лево лысая, // Кобыла масловатая грива направо адна, // Кобыла рижая грива направо адна; // Кобыла буланая въ яблукахъ грива черная // Направо, адна; // Кобыла ворона, грива на обе стороны задней правой // ноги белой капыть; // Кобыла буланая въ яблукахъ грива на праву — // сторону; // Кобыла темногнедая грива налево; адна // Кобыла темногнедая грива на право на обе // лысыны большая; // Кобыла темногнедая грива направо; // **61 зв.** Кобыла карая грива налево въ лбѣ звезда; // Кобыла буланая грива на обе стороны фост — // и грива черние // Кобыла вороная грива налево; // кобыла темногнѣдая грива на обе стороны пуще(на), // Кобыла карая грива на обе стороны грива // и фостъ черние; // Кобыла темногнѣдая грива на обе стороны левое // задней ноги копыть белой; // Кобыла гнѣдая грива на обе стороны на правой задней // ноги копыть белой; // Кобыла сивая грива направо; // Кобыла гнѣдая грива на обѣ стороны, // Кобыла темногнѣдая грива направо на лбѣ // звѣзда; // Кобыла карая грива на обѣ стороны, // Кобыла булана грива направо; // Кобыла булана грива на обѣ стороны, // Кобыла гнедая грива -----^H налево; // Кобыла вороная грива на обѣ стороны, капыть // задней правой ноги белой; // Кобыла рыжая грива направо, // Кобыла вороночальная³⁶ грива налево жеребна; // Кобыла темногнѣдовая грива направо жеребна; // Кобыла темногнѣдовая грива на обѣ стороны // жеребна; // Кабыла масловатая грива на обѣ стороны жеребна, // Кабыла буланая грива налево под ней лоша // Карое // Кабыла гнѣдая грива направо под ней // лоша гнедое^I // **62** Лошакъ масловатой грива на лево леть четырехъ; // Лошакъ светлорыжей лисой грива на обѣ стороны // трехъ леть, // лошакъ масловатой гривы на обѣ стороны — // леть четырехъ; // лошакъ лишастой грива на обѣ стороны трехъ // леть; // лошадъ гнѣдая грива на обѣ стороны на лбу лисина // маленкая четирыхъ леть; // лошадъ лишастая грива направо леть трехъ, // стригунъ³⁷

^F Змито та закреслено.

^G Іншим почерком.

^H Частина тексту змита та закреслена.

^I Іншим почерком.

вороной адынь; // стригунь светлогнѣдой адынь; во лбѣ лысына // стригунь вороной левой заднеи ноги капыть // белой адынь, // стригунь светлорыжой во лбѣ лысына болая // левой заднеи ноги капыть белой адынь, // стригунь вороной адынь; // = // лошцы карая въ лбѣ лысына губа зверху // беловата адна, // стрига вороная адна, // стрига гнедочалая адна, // стрига светлогнѣдая адна, // стрига вороная адна; // стрига рыжая на лбѣ лысына задник ноги допол // косты белие, а левой передней ноги капыть // белой адна, // = // жеребець вороной большой грива налево — // заднихъ ногъ мички³⁸ и капыты белие летъ // семы, // **62 зв.** другой жеребець вороной грива налево летъ п'ять // на сихъ всехъ лошадахъ тавро MS // = // Стадницькіє^J // лошадь масловатая грива на праву // сторону // летъ четырехъ безъ клеима // лошадь светлогнѣдая грива на леву // сторону // летъ десяти безъ клеима // = // индыковъ двадцать девять; // гусей шестнадцать; // утятъ восемнадцать; // павлынь адынь, // цесарская курыца адна, // млынъ ветряной об одномъ мучномъ колѣ со всею^K // к онимъ^L прыналежащымъ приборомъ; одынь^M // пасѣка въ коей^N пчелы сто п'ятдесятъ пней;

Къ селу старому прыналежащие леса // дубовой по прозванію шендѣвской дерева // небольшого, // пры речки Каранѣ фоевой³⁹ по прозванію шендѣ- // евской дерева небольшого, // фоевой по прозванію федковский дерева // небольшого, // Гай дубовой по прозванію насельще дерева // небольшого, // чагарник дубовой по прозванію Заимище // другой чагарникъ дубовой и березовой къ базы // ковому озеру; по прозванію Заимище, // **63** поля пахатного къ двору прыналежащаго четыре // ста дней, с коего числа в засѣвѣ ржю, пше- // ницею, овсомъ, и ячменемъ, двести тридцать // дней; // сенокосу на две тысяче копень: // въ селѣ старомъ подданическихъ дев'яноста // четыре хаты; // под владѣніемъ подданныхъ пахотного поля // тысяча пятьдесятъ дней;

Въ селѣ Калномъ

Дворъ огороженной плетнемъ, вьнутрѣ коего: // домъ приежой деревяной о двухъ покояхъ покрыть // соломой, въ одномъ покои печь простая белая // а в людской варистая; // икона благовещенія пресвятая богородици // на полотнѣ в рамкахъ деревяныхъ, // Столъ четвероугольный простой работы адынь, // Стуловъ простого дерева тры; // ослоновъ простихъ два, // амбаръ деревяной рубленой покрыть соломой, — // въ немъ засековъ деревяныхъ адынь, плетенихъ // лозовыхъ тры; // Рыбы вялой лящовъ сто, судаковъ пятьдесятъ // Щуки пятьдесятъ, // Боковнѣ⁴⁰ сто семдесятъ; // **63 зв.** Плотвы лычковой сто; // Бочка къ наливу адна; // дежокъ две; // погребъ плетеной форостомъ адынь; // рыболовнихъ дубовъ старыхъ два; // неводовъ рыболовныхъ тры, с коихъ адынь осетровой, // сараевъ плетенихъ форостомъ два; // конюшня адна, // въ ономъ селѣ подданическихъ

^J Слово написано вертикально збоку основного тексту, охоплює шість рядків — від «лошадь масловатая...» до «летъ десяти безъ клеима».

^K Написано разом.

^L Написано разом.

^M Іншим почерком.

^N Написано разом.

хать сорок де // вять; // сенокосу владѣщи и мужыкамъ принадлежащего на две // тысячи копень, // лесовъ при калномъ четыре, с коихъ адынь сосновой, // другой сосновой березовой и дубовой, на строение годные, // а третьей березовой; четвертой дубовой къ строенію // неспособный; // озеръ рыболовныхъ шесть;

в деревнѣ Гусынцахъ — подданыческихъ хать // двадцать четыре, с коихъ две впускъ; при сей // деревнѣ сенокоса на пять сотъ копень; // лесовъ дерева дубового березового тры способные надр(ва) // в деревнѣ Салковѣ подданыческая одна хата, да плещъ // оставшейся после погорѣнія одной хаты, а другой // опустелой; при семь селѣ // лесъ березовой годный на дрова, // поля пахатного и сенокосного мужичьего на // пять дней;

64 Въ селе Глыбокомъ, поданническихъ две хаты, пляцов // оставшихся после пожара семы хать, 7 простихъ // дворахъ и живущихъ людяхъ пахотного и сенокосного полей сто двенадцать дней; //^О

опись объявленнымъ умершаго бунчукового това // рыща женою Елысаветою Томаровною, крепостямъ // и другимъ купчимъ записамъ на именія;

Грамота полского короля Яна Казимира данная // 1661 года мая 30 дня на шляхетство — // Федору Сулимѣ на паргаменѣ.

64 зв. Копия грамоты государей и великихъ князей Ивана // Алексѣевича и Петра Алексѣевича, данная 7198⁴¹ // года сентября 20го дня знатному вой(ы)сковому // товарищу Ивану Сулимее, на владѣние сель сули // мець, Лебедыйный, Кучакова, мялицъ зі ставыщемъ // Бочечкамы незіваемихъ, в полку переяславскомъ // состоящихъ, засвадѣтелствована в бывшей // барышовской сотенной канцелярии;

выпись зъ ратушы воронковской 1685 года мая // 29го дня данное сотнику Ивану Сулимее отъ — // обывателей воронковскихъ, Фелея^Р солодовника // Ивана Тымченка, на продажу первымъ грунта // Прозываемого масковского, а вторымъ грунта, саду // и огорода, лежащего совместно съ феніевскимъ грун // томъ,

выпись съ книгъ переяславской ратушы данной // 1686 года мѣсяца марта 6го числа Федору // Сулиме, на проданные жителемъ нѣжинскимъ — // Лескомъ Нечыпоренкомъ, и жителкою сошныковъ // скою Анною Мобысѣихою, первымъ грунту // и хутора -----^Q въ сошниковѣ положение // имѣющихъ, от Каранѣ до дороги; а второю гру // нта поузь хуторъ оного Нечыпоренка // лежащего, зъ нивьями, и со всѣми до него принадлежа // тостями,

65 Выпись съ ратушы переяславской 1686 года сентября // 6го числа данная Федору Сулимѣ на продажу обыва // телькою сошниковскою Евхымею Федорихою грунта // в селѣ Сошниковѣ, 2а^Р там же хутора леса и поля с трехъ // рукахъ⁴²

Универсалъ гетмана Ивана Мазепы данной в городе // Гадячомъ 1689 года июня 11го значному товарищу // войсковому Федору Сулиме, на владеніе двухъ сель // Калного, и Старого, въ ключу воронковскомъ лежащихъ,

^О Пів сторінки без тексту.

^Р Им'я нерозбірливо.

^Q Змито та закреслено.

^Р Іншим почерком.

Купчей запись данной 1705 года февраля 5го дня — // Отъ Івана Берлы генералному хоружому войсковому // Ивану Сулиме, на продажу имъ Берломъ Сулыме половины // Гребли состоящей под селомъ Салковом на речки Павловской // съ млином о двухъ каменяхъ,

на половиуу оной гребли универсаль отъ гетмана Івана // Скоропадского хоружому войсковому генеральному Ивану Сулимее данъ 1709 // году // 23 дня а какого месяца (написано з титлом) не напысано, которого копия за // скрепленна въ барышовской сотенной канцелярии;

Купчая отъ жителя воронковского Федора Перця // данная в ратушы воронковской 1685 года марта // 9го дня сотнику воронковскому Ивану Сулыме — // на продажу вместе состоящаго двора;

Универсаль гетмана Івана Скоропадского данной // въ Глуховъ — 1717 года ноября 10го генералному // войсковому хоружому Ивану Сулиме, в подтвержде // ние владѣнія селомы Старимъ, и калнимъ, также // и купленнымъ хуторомъ под местечкомъ Вороковымъ — // съ пятнадцатью человеками людьми на грунтахъ // имъ купленыхъ осѣлыхъ,

65 зв. Выписъ съ книгъ суда полкового и магистрата переяславского // данная значному товарищу бунчуковому самойлу // Сулиме 1722 года генваря 8го на проданной ему Сулиме // протопопшею воронковскою Марьею Рустановычевою // и сынамъ ея священникомъ Иоанномъ Рустановычемъ // грунтъ прозываемый Юрбатовский, Совковский, Крудувский, // Ланъ и ниву к онымъ принадлежащие;

Купчий записъ отъ шевскаго мещанина осипа гудыма, // даной 1751 года августа 25 дня сотнику воронков // скому Матвею Сулыме, на продажу имъ гудымомъ грунта // прозываемого романковского, при фолваркахъ воронков // скихъ лежащего, доставшегося ему гудыме отъ знач // кового товарища семена тимченка; при коеи и купча // данная 1751 года августа 5 дня отъ Семена // Тимченка (за) гудыму предложена;

Выписъ с полковой переяславской канцелярии 1754 // года марта 14го данная сотнику воронковскому // матвею сулиме спрописаниємъ въ оной крепости // стародубовского гарнизонного полку премьеръ майора // Федора Тарапанова, жены его Аграфены Фаддеевой // на проданные ему сулыме въ селѣ Старомъ имеющиеся // грунта леса пахотные и сенокосные поля;

Роздѣлка Учыненая 1754 года июня 6 дня по ордеру // Генеральной войсковой канцеляріи, умершаго хоружаго // Генералного Івана Сулима именина оставшимся наслѣд // никамъ;

Опысь доставшемусь по смерти генералного хоружаго — // Івана Сулыма умершему бунчуковому товарищу Матвею Сулиме // По разделу между наследниками оного сулимы именина // **66** учиненая 1756 года июня 6го дня бунчуковимъ товары // щемъ Ныколаемъ Трачною, иванковскимъ канцелярыстом // Андреемъ Магоенкомъ;

выписъ изъ суда подкоморского 43 повету переяславского // 1764 года августа 13 данная сотнику воронковскому // Матвею Сулиме по ыску его на жылтку

воронковскую — // Марию Божковну, по прозванию лычманову за не́на // леж-
ное упасанье мужу своему лычману его сулимы // грунта набочынскаго, Которы
по прыговору подко // морского суда за доказательством сулиминимь отданъ //
во владеніе матвею сулимее и нынѣ находится.

Выпись из суда земского повету переясловского дан // ная сотнику ворон-
ковскому матвею сулиме // 1770 июня 25 дня по ыску его на священника // села
Старого Андрея Федорова за написание за церкову // Старынскую, в бывшую
генералную о земляхъ перепись // Его сулимы собственнихъ земель, коы по
прыговору // верхнихъ правытелствъ отданы сулиме къ селу старому // иныѣ (во)
владѣнии находятся; //

Купчей записъ данной 1779 года сентября 3 дня отъ // Михаила и Андрея
рустановичевъ на продажу бунчуковаго // Товарища Матвея Сулимы жене его
Елисаветѣ // Сулиминой вечно леса фоевого положение имеющаго // под се-
ломъ Старым за пятьдесятъ рублей, //

Выпись зъ суда земского повета переясловского бунчу // ковому товарищу
матвею сулиме данное 1781 года // ноября 5го с прописаниемъ купчей даной ему
сулиме // и жене его Елисаветѣ Сулиминой на проданные подсуд // комъ зем-
скимъ золотоносскимъ Яковомъ Рустановичемъ // крепостныхъ наследственныхъ
грунтовъ, полновъ^s, лесов // 66 зв. Садовъ, и людей, на томъ имении жившихъ,
положение // имеющихъ в местечке воронковѣ, в селе Старомъ, и Скоб // цахъ,
прычемъ ивыше пысаной купчей записъ и почему // владель рустановичъ и его пред-
ки темъ имениемъ — // крепосты и раздѣлочный листъ 1778 года генваря 22 дня //
учыненной, Яковомъ рустановичемъ с племянниками // его Михаиломъ и Андреемъ
рустановичамы, грунтамъ // ихъ, прыложенные, коыхъ в селе тринадцать; — //

Купчей записъ данной 1780 года генваря 10го отъ ми // хаила рустановича
на продажу бунчуковаго то // варища матвея сулимы женѣ Елисаветѣ Сулими //
ной вечно пляца состоящего в местечкѣ вороковѣ // за десять рублей;

Заменичной листъ данной 1781 года апреля 2 дня отъ // козаковъ ворон-
ковскихъ ивана и другого ивана пого // релковъ, бунчуковому товарищу матвею
сулиме, // на замену оному сулиме поля пахотного трехъ днем // в урочищи рудо-
го Горба, с получениемъ от него сулимы // такъ же трехъ дней поля,

Заменочній лысть данной 1781 года ноября 3го отъ // подсудка золотонос-
каго земского суда Якова риста // новича, на замену онымъ ристановичемъ свое-
го // человѣка ивана бондаря зъ семействомъ и имениемъ // за полученные имъ
рустановичемъ, от бунчуковаго // товарища Матвея Сулимы двухъ человѣкъ //
Андрея и прокопа Туренковъ зъ женамы // и детьмы;

67 Заменочний лыст данной 1781 года июля 5го от полко // ваго канцеляриста
Михаила^t Рустановича, бунчуковому // товарищу Матвею Сулиме, на замену ему
паросников⁴⁴ // березовыхъ и дубовихъ, положенье имеющихъ при ме- // стечки
воронковѣ на форштатѣ романковѣ, с полу // чениемъ от сулимы грунта там же со-

^s Нерозбірливе слово.

^t Іншим почерком.

стоящаго // съ хатою человекѣмъ на онимъ живущимъ кириломъ // литвиненкомъ, и денегъ адынацати рублей; // купчей запысь данной 1781 года декабря 12 отъ ан // дрея Берлы бунчуковому товарищу матвею сулымее // на продажу близъ мѣстечка Воронкова пахотной // землѣ семь дней за двадцать рублей;

Раздѣлочные писма первое 1782 июня 1го а второе // 1783 годовъ мая 13 учиненные бунчуковимъ то // варищемъ матвеемъ сулымою, и племянниками кол- // лежского асесора якова рустановича, михаиломъ // и андреємъ ристановичама доставшаея по купле- // Сумле отъ вышеписаного якова рустановича // имения;

полковой асаулъ Григорий Афендик

[...] ^U уездного суда секретарь Алексей Про[...]

[...]

при сей описи биль припорщик Иван (?) Козельский

при сей описъ былъ [...] [...] [...]

Андрей Ростанович

ДАКО. Ф. 346. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 56—67. Оригінал

Коментарі

1. «...в местечкѣ Воронкове...». Сучасне село Бориспільського р-ну Київської обл., центр Вороньківської сільської громади.
2. «...в селах Старом...». Сучасне с. Старе.
3. «...в селах ... Калномъ...». Сучасне с. Кийлів.
4. «...в селах ... Гусиницах...». Село Гусинці зараз затоплене, згадкою про нього залишилось однойменне урочище зі збереженою Спасо-Преображенською церквою початку XIX ст., єдиною спорудою, що залишилася від колишнього села.
5. «...в селах ... Салковъ...». Село Сальків ще фіксується на картах у першій половині XX ст., зараз це частина с. Проців.
6. «...в селах ... Глибокомъ...». Сучасне с. Глибоке Бориспільського р-ну Київської обл.
7. *Погребецъ* — дорожня скринька для напоїв і харчів.
8. «*Подсытокъ*» — різновид сита.
9. «*Кандѣйка*» — невелика ємність.
10. «*Лever*» — рушниця.
11. «...простыхъ лейцовъ ременныхъ две...». Повід, за допомогою якого правлять конем.
12. «...кантаровъ ременныхъ шесть...». Імовірно, ідеться про кантар — ручні ваги.
13. «*Ленбыкъ*» — алембик, мідний перегінний куб особливої конструкції, призначений для дистиляції спирту.
14. «...ленбыкъ съ шапкою...». Тобто з верхньою насадкою до алембика.
15. «...вовны яровой два мешка...». Ідеться про вовну, зняту з ярок.
16. «...воску печабытого два пуда...». Воску, печеного в печі.
17. «...дрожки с крышкою ...». Невеликий двомісний візок.
18. «...пры речки Каранъ остров...». Річка існує й зараз.
19. «...пустыхъ пляцов два...». Земляна ділянка. «Пляцами» називали також місце, де можна було оселити селянина, ремісника, відкрити лавку тощо.
20. «...а один заселен скотуарысом...». Тобто шкіряником.
21. Тут і далі зазначена кількість днів, яку мали відпрацювати селяни.

^U Тут і далі текст нерозбірливий.

22. «...ахтирская Богоматерь с вырезью...». Виріз для вставлення іншої ікони.
23. «...на кипарисном бляте...». Дошка для писання ікони.
24. Монастир Хиландар — болгарсько-сербський монастир на Афоні.
25. «...Ножовъ серебрянныхъ авикурской работы...». Імовірно, йдеться про ножі, виготовлені в німецькому місті Аугсбург.
26. «...весы медные маленькие ветхые с чверками...». 3 важками.
27. «...скатерть шилонской работы...». 3 вовни мериноса.
28. «...кафтанъ немецкой блакитного плысу...». 3 грубої вовняної ворсистій тканини.
29. «...подшитъ миніонимъ блакитнимъ гранытуром...». Підшитий знизу гродетуром — блискучою шовковою тканиною.
30. «...мотков кужылной работы...». Ідеться про пряжу.
31. Ладунка — патронташ.
32. «...бочекъ старыхъ къ усыпу ...». Бочок, призначених для зберігання зернових.
33. Тараданка — легкий двоколісний візок.
34. «...кандтыка медная...». Імовірно, йдеться про рушницю, виготовлену зброярми з міста Кандія на Криті (суч. Іракліон).
35. «...косокъ стальныхъ охотничьихъ двѣ...». Мисливська зброя.
36. «...Кобыла вороночалая...». Чорна з сивиною.
37. Стригун — однорічне лоша, якому зазвичай підстригають гриву.
38. Мички — пасма волосся над копитами.
39. Фоевий — хвойний.
40. Боковня — народна назва риби чехонь.
41. 1690 р.
42. «...хутора леса и поля с трехъ рукахъ...». У співвласності.
43. Підкоморський суд — становий шляхетський суд для розгляду межових справ.
44. «...паросников березовыхъ и дубовихъ...». Молодого лісу.

DESCRIPTION OF THE SULYMY ESTATES OF 1787

The purpose of the publication is to introduce into scientific circulation the unpublished description of the Sulymy estates of 1787. **Methodology.** The text of the source was analysed using the scientific-critical method, as well as historiographical, source and linguistic analysis. **Scientific novelty.** For the first time, a document is published that contains many new details that significantly complement the historical context of the life and everyday life of Cossack officers of Hetmanshchyna during the liquidation period. **Conclusions.** The Sulymy family can be considered one of the most researched in Ukrainian history. But despite the existence of two collections of documents, the so-called Sulymy and Motyzyhn archives, published by O. Lazarevskyi, it is still possible to find texts of documents that are unique in many respects. Such a discovery was the inventory of the property of deceased bunchuk comrade Matvii Sulyma, made by members of the noble guardianship in 1787. The document mentions all movable and immovable property located in the town of Voronkiv and its district of the former Kyiv district. The inventory gives an idea of various spheres of life of Cossack officers of the second half of the 18th c. and contains unique details of the history of everyday life, architecture, crafts, and economy, revealing, in many cases, even older traditions. The list of documents in the Sulymy family archive, most of which have been overlooked by researchers, is unique. The inventory itself is an interesting example of late 18th c. record keeping and characterises the process of the Hetmanshchyna transition to the Russian empire.

Keywords: *Sulymy, Cossack officers (starshyna), property inventory, everyday life, household, family archive, noble guardianship.*